

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

GIREDI YA 12

XITSONGA: RIRIMI RO ENGETELA RO SUNGULA (FAL)

PAPILA RA VUNHARHU (P3)

NYENYANYANA/NYENYANKULU 2017

TIMARAKA: 100

NKARHI: Tiawara ti $2\frac{1}{2}$

Papila leri ri na tipheji ta 6.

SWITSUNDZUXO NA VUXOKOXOKO

1. Papila leri ri avanyisiwile hi SWIYENGE SWINHARHU:
XIYENGE XA A: Switshuriwa swa xitsalwana. (50)
XIYENGE XA B: Switshuriwa swa xitsalwambiko xo leha. (30)
XIYENGE XA C: Switshuriwa swa xitsalwambiko xo koma. (20)
2. Hlamula xivutiso XIN'WE eka XIYENGE XIN'WANA na XIN'WANA.
3. Tsala hi ririmi leri u kamberiwaka hi rona.
4. Sungula XIYENGE XIN'WANA na XIN'WANA eka pheji YINTSHWA.
5. U fanele u kunguhata (Xik. Mepe wa miehleketo/dayagiramu/chati ya nkhlukelano/marito ya nkoka, swin'wana na swin'wana.), hlela no hlayisisa ntirho. Nkunguhato wu fanele wu kombisiwa loko U NGA SI SUNGULA xitshuriwa.
6. Minkunguhato hinkwayo yi fanele yi kombisiwa. U tsundzuxiwa ku endla nkhwati wo hingakanya eka minkunguhato hinkwayo.
7. U tsundzuxiwa ku tirhisa minkarhi hi ndlela leyi landzelaka:
XIYENGE XA A: 80 wa timinete
XIYENGE XA B: 40 wa timinete
XIYENGE XA C: 30 wa timinete
8. Nombora tinhlamulo hilaha swivutiso swi nomboriweke hakona eka papila leri.
9. Tsala nhlokomhaka leyi faneleke eka nhlamulo YIN'WANA na YIN'WANA.
10. Nhlokomhaka yi nga tekeriwi enhlokweni loko ku hlayiwa ntsengo wa marito.
11. Tsala swi saseka no vonaka.

XIYENGE XA A: SWITSHURIWA SWA XITSALWANA

XIVUTISO XA 1

SWILETELO:

- Hlawula nhlokomhaka YIN'WE ntsena leyi u yi twisisaka swinene, kutani u tsala xitsalwana hi yona, kambe u nga humi emhakeni.
- Rhanga u endla nkunguhato u nga si sungula ku tsala.
- Xitsalwana xa wena xi fanele ku va na kwalomu ka 250–300 wa marito.

- 1.1 Leri siku ndzi ta fa ndzi nga ri rivalangi. [50]
- 1.2 Kanela hi ku pfuna na ku onha ka swikolo swo antswisa mbuyelo wa giredi ya 12. [50]
- 1.3 Vumundzuku bya tiko ra Afrika-Dzonga byi sasekile swinene. Pfumela kumbe u kanetana na mhaka leyi. [50]
- 1.4 Va ka manana na vona swa fanela leswaku va va tihosi. Andlala mavonelo ya wena. [50]
- 1.5 Hlamusela tindlela leti ti nga tirhisiwaka ku tiyisisa leswaku swigevenga swi kuma swigwevo leswi fambelanaka na milandzu ya swona. [50]
- 1.6 Munhu loyi a tiseke ku cinca endhawini ya ka hina. [50]
- 1.7 Hlawula xifaniso xin'we eka leswi nga laha hansi kutani u tsala xitsalwana hi xona. Xitsalwana xin'wana na xin'wana xi fanele ku va na nhlokomhaka leyi faneleke.

1.7.1

[Xi huma eka: www.google.com]

[50]

1.7.2

[Swi huma eka: www.conserve-energy-future.com]

[50]

NTSENGO WA XIYENGE XA A:

50

XIYENGE XA B: SWITSHURIWA SWA XITSALWAMBIKO XO LEHA

XIVUTISO XA 2

SWILETELO:

- Hlawula nhlokomhaka YIN'WE ntsena leyi u yi twisisaka swinene kutani u tsala xitsalwambiko hi yona, kambe u nga humi emhakeni.
- Rhanga u endla nkunguhato u nga si sungula ku tsala.
- Xitsalwambiko xa wena xi fanele ku va na kwalomu ka 120–150 wa marito.
- Sungula nhlamulo ya wena eka PHEJI YINTSHWA.

2.1 PAPILA RA XINGHANA

Munghana wa wena u ya yimela vantshwa va ndhawu ya ka n'wina ePalamende ya vantshwa. N'wi tsaleli papila u n'wi nyika switsundzuxo hi timhaka ta nkoka leti a faneleke ku vulavula hi tona.

[30]

2.2 TSALWAVUTITIVISI NA PAPILA RO SEKETELA

U vonile xinavetiso xa ntirho wo ba muchini evhengeleni ro karhi. Tsala tsalwavutitivisi na papila ro seketela leswi u nga ta swi rhumela ku kombela ntirho lowu.

[30]

2.3 XIVIKO

U un'wana wa lava va komberiweke ku hlengeleta mali yo xava switirhisiwa swa mintlangu swa vantshwa va ndhawu ya ka n'wina. Tsalela murhangeri wa muganga xiviko xa leswi ntirho wo hlengeleta mali leyi wu nga fambisa xiswona.

[30]

2.4 MBULAVULO

Makwenu wa wena u ya tirha ntirho wa vuinjhiniyara entsungeni. Tsala mbulavulo lowu u nga ta wu nyika eka xinkhubyana xo lelana na yena.

[30]

NTSENGO WA XIYENGE XA B: 30

XIYENGE XA C: SWITSHURIWA SWA XITSALWAMBIKO XO KOMA

XIVUTISO XA 3

SWILETELO:

- Hlawula nhlokomhaka YIN'WE ntsena leyi u yi twisisaka swinene kutani u tsala xitsalwambiko hi yona, kambe u nga humi emhakeni.
- Rhanga u endla nkunguhato u nga si sungula ku tsala.
- Xitsalwambiko xa wena xi fanele ku va na kwalomu ka 80–100 wa marito. (U nga tluli pheji yin'we yo hlamulela eka yona.)
- Sungula nhlamulo ya wena eka PHEJI YINTSHWA.

3.1 KHADI RA XIRHAMBO

Makwenu u ta endleriwa nkhuvo wo tlangela ku thwasela vurimisi. Tsala khadi ra xirhambo leri nga ta rhumeriwa maxaka na vanghana.

[20]

3.2 DAYARI

Wena na vanghana va wena mi humile rendzo ra mahelo ya vhiki yo leha. Tsala dayari ya masiku manharhu ya rendzo leri.

[20]

3.3 SWILETELO

Ku ta va na ntlangu wa mincino ya ndhavuko exitediyamu xa ndhawu ya ka n'wina. Tsala swiletelo leswi nga ta tirhisiwa hi vacini na vahlaleri ku suka exikolweni xa le henhla xa Muhunguti ku ya fika exitediyamu.

[20]

NTSENGO WA XIYENGE XA C: 20
NTSENGO WA TIMARAKA: 100